

Я. Б. Дропа,
д. е. н., професор,
професор кафедри фінансів, грошового обігу і кредиту,
Львівський національний університет імені Івана Франка
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-2385-8205>

М. І. Петик,
к. е. н., доцент,
доцент кафедри фінансів, грошового обігу і кредиту,
Львівський національний університет імені Івана Франка
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-6022-2690>

DOI: 10.32702/2306-6814.2023.18.42

ПЕРСПЕКТИВИ ВИКОРИСТАННЯ ЕНДАВМЕНТІВ У ЯКОСТІ ІНСТРУМЕНТУ ФІНАНСУВАННЯ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

Ya. Droba,
Doctor of Economic Sciences, Professor, Professor of the Department of Finance,
Money Circulation and Credit, Ivan Franko National University of Lviv, Ukraine, Lviv
M. Petyk,
PhD, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Finance,
Money Circulation and Credit, Ivan Franko National University of Lviv, Ukraine, Lviv

PROSPECTS OF USING ENDOWMENTS AS A TOOL FOR FINANCING INSTITUTIONS OF HIGHER EDUCATION IN UKRAINE

У статті з'ясовано економічний зміст ендавментів з погляду цільових фондів, які створюють некомерційні організації з метою досягнення статутних цілей; висвітлено їхню роль у поліпшенні фінансового забезпечення закладів освіти та окреслено головні вигоди від діяльності таких фондів у сфері науки; розкрито особливості започаткування та функціонування ендавментів у навчальних закладах; визначено чинники, які сприяли активізації розвитку ендавмент фондів у провідних університетах світу.

Досліджено особливості розвитку ендавментів у вітчизняних закладах вищої освіти, окреслено головні цілі їх створення в університетах України; проаналізовано вітчизняне законодавство, яке визначає сутність та регламентує функціонування ендавмент фондів у закладах вищої освіти. Подано ключові переваги використання ендавмент фондів у фінансовому забезпеченні належного функціонування ЗВО; окреслено головні результати, які повинні бути отримані від фінансування університетів за рахунок цільового капіталу; названо найважливіші деструктивні чинники, які сьогодні стримують розвиток ендавментів у сфері науки і освіти в Україні; виявлено фактори, які визначають пасивність населення щодо участі в ендавмент фондах освітніх закладів.

Висвітлено взаємозалежність розвитку вітчизняного фінансового ринку та ринку цільового капіталу; розкрито роль компаній з управління активами у розвитку ендавментів у національній економіці; охарактеризовано особливості реалізації інвестиційної політики ендавмент фондів; розкрито специфіку формування управлінських органів при ендавментах та окреслено головні повноваження і права, якими вони повинні володіти для ефективного функціонування. Визначено напрями активізації діяльності ендавмент фондів у вітчизняних закладах вищої освіти; обґрунтовано використання різноманітних способів залучення населення до участі у таких фондах; окреслено перспективи використання ендавментів у сфері науки і освіти в Україні у післявоєнний період.

The article clarifies the economic meaning of endowments from the point of view of trust funds, which are created by non-profit organizations in order to achieve statutory goals; their role in improving the financial support of educational institutions is highlighted and the main benefits from the activities of such funds in the field of science are outlined; the peculiarities of the establishment and functioning of endowments in educational institutions are revealed; the factors that contributed to the activation of the development of endowment funds in the world's leading universities are identified.

The peculiarities of the development of endowments in domestic institutions of higher education were studied, the main goals of their creation in Ukrainian universities were outlined; domestic legislation, which defines the essence and regulates the functioning of endowment funds in higher education institutions, is analyzed. The key advantages of using endowment funds in financial support for the proper functioning of higher educational institutions are presented; outline the main results that should be obtained from the financing of universities at the expense of the target capital; the most important destructive factors, which today hold back the development of endowments in the field of science and education in Ukraine, are named; the factors that determine the passivity of the population regarding participation in the endowment funds of educational institutions have been identified.

The interdependence of the development of the domestic financial market and the target capital market is highlighted; the role of asset management companies in the development of endowments in the national economy is revealed; the peculiarities of implementation of the investment policy of endowment funds are characterized; the specifics of the formation of management bodies at endowments are revealed and the main powers and rights they must possess for effective functioning are outlined. Areas of activity activation of endowment funds in domestic institutions of higher education have been determined; the use of various ways of attracting the public to participate in such funds is substantiated; the prospects for the use of endowments in the field of science and education in Ukraine in the post-war period are outlined.

Ключові слова: цільовий капітал, ринок цільового капіталу, ендавмент, ендавмент фонди, фінансування, заклади вищої освіти, національна економіка.

Key words: target capital, target capital market, endowment, endowment funds, financing, higher education institutions, national economy.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Сьогодні у світі є багато країн, які досягли високих темпів розвитку та перебувають на перших позиціях світових рейтингів не тільки за обсягом ВВП, а й за якістю життя населення. Їхній досвід переконує, що важливою складовою успіху є фінансування у достатньому обсязі сфери освіти і науки. Від початку здобуття Україною незалежності зазначені галузі забезпечувалися ресурсами недостатньо, а на ведення наукової діяльності грошові кошти виділялися, зазвичай, у досить мізерних розмірах. Це призвело до суттєвого зниження зацікавленості молоді у працевлаштуванні у зазначеному секторі та зменшило престижність здобуття наукових ступенів і вчених звань.

Початок повномасштабної війни в Україні кардинально змінив ситуацію щодо фінансування освіти і науки, оскільки вітчизняна бюджетна система стала залежною від фінансової допомоги країн-партнерів. Водночас суттєво знизилися надходження закладів вищої освіти від надання платних послуг, що спонукає їх шукати додаткові джерела формування фінансових ресурсів, які дадуть змогу повноцінно вести наукову діяльність. За таких умов доцільно взяти до уваги практику розвинених країн світу, котрі фінансують значну

частину своєї діяльності за рахунок цільового капіталу, який формують на засадах благодійної діяльності та меценатства. Розуміючи важливість освітньої складової в умовах післявоєнного відновлення економіки України, необхідно сформулювати сприятливі умови для залучення цільового капіталу у фінансування закладів вищої освіти, що актуалізує проведення досліджень у цьому напрямі.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ПУБЛІКАЦІЙ

Проблемам формування ринку цільового капіталу у національній економіці, особливостям функціонування ендавмент фондів та дослідженню можливостей фінансування за їх допомогою діяльності закладів вищої освіти України присвятили свої праці такі вітчизняні науковці: М. Адамик [1], О. Буцька [12], О. Бєлов [2], О. Воробйова [34], Ю. Гернего [4], Б. Пшик [9], О. Печенко [9], К. Рябков [10], В. Поکیدіна [10], І. Снісарчук [11], О. Тимошенко [12], О. Ткачук [13] та інші.

Зважаючи на складне становище вітчизняних закладів вищої освіти в умовах війни через нестачу фінансування, знищення майна та вимушене переміщення сьогодні є потреба у вирішенні нових проблем, які пов'язані з пошуком позабюджетних джерел формування коштів та створенням сприятливих умов для функціонування ендавмент фондів.

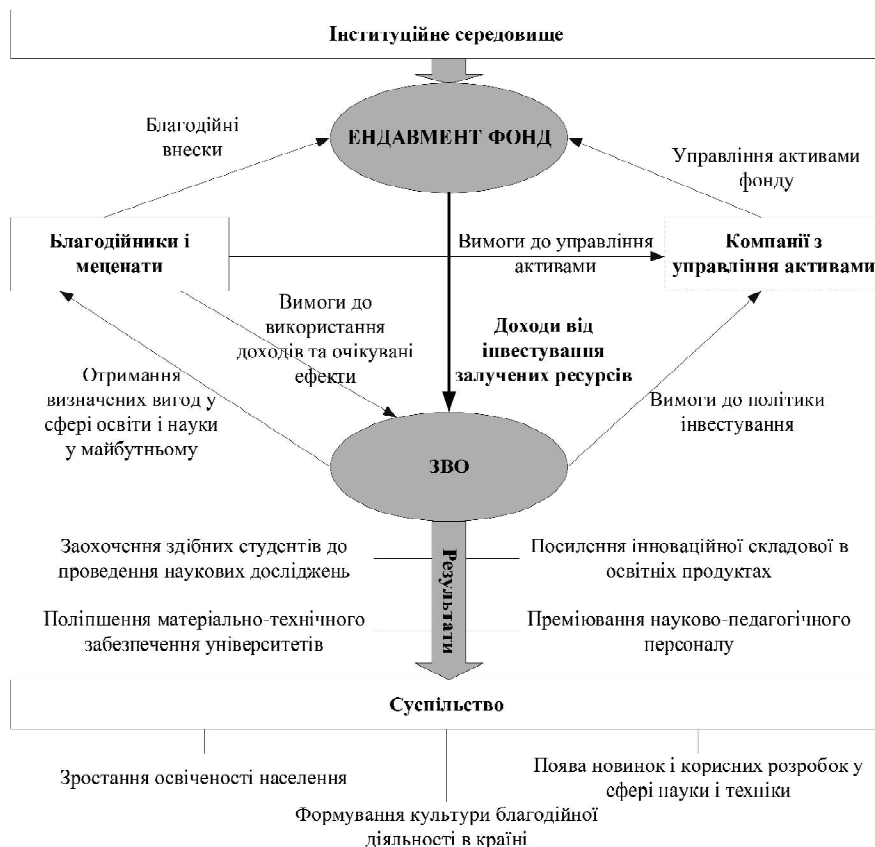

Рис. 1. Концептуальна схема ендавмент фінансування закладів освіти

Джерело: розроблено авторами.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ (ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ)

Метою статті є дослідження можливостей використання ендавмент фондів як інструменту фінансування закладів вищої освіти (ЗВО) в умовах післявоєнного відновлення економіки України.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

У сучасній економічній літературі ендавмент визначають як цільовий фонд розвитку неприбуткової організації, який формують шляхом залучення внесків меценатів та благодійників. Доходи, отримані від інвестування залучених ресурсів, використовують на чітко визначені засновниками фонду цілі, які перебувають у межах статутної діяльності некомерційної установи.

Використання згенерованих доходів від розміщення залучених до ендавментів коштів дасть змогу неприбутковим організаціям забезпечити зростання якості послуг, які вони пропонують, зокрема, у сфері освіти і науки. Це сприятиме посиленню інноваційної складової освітніх продуктів, заохоченню обдарованих студентів до проведення наукових досліджень, зростанню можливостей до матеріального стимулювання (преміювання) працівників закладів вищої освіти тощо, що у підсумку нарощуватиме конкурентоспроможність ЗВО на ринку, підвищуватиме рентабельність їхньої діяльності, а відтак, зміцнюватиме фінансовий стан. Схему залучення цільового капіталу у фінансування закладів освіти подано на рис. 1.

Головні вигоди від формування ендавмент фондів для ЗВО полягають у: зростанні обсягу інвестицій з приватного сектору, формуванні сталих обсягів залученого цільового капіталу, підвищенні здатності надавати якісні освітньо-наукові послуги за рахунок зростання величини фінансових ресурсів, формуванні позитивного іміджу ЗВО в умовах функціонування ендавмент фонду, зростанні результативності менеджменту активів організації, забезпеченні інформаційної прозорості фінансової діяльності для інвесторів та меценатів, спрощенні процедури внесення коштів благодійниками та можливості постійного моніторингу за їх використанням, формуванні потенціалу до отримання фіскальних преференцій, економії бюджетних ресурсів й нарощенні фінансової автономії закладу тощо.

Необхідно підкреслити, що започаткування ендавмент фонду не є простим процесом й вимагає ґрунтовної підготовки та розрахунку ефективності його використання. Окрім цього для управління ендавмент фондами необхідно володіти відповідним практичним досвідом та фінансовими навиками у сфері оцінки рівня ризиків з метою впровадження відповідних заходів їх зниження (страхування, диверсифікація та інше). Варто мати на увазі, що для фінансування статутної діяльності ЗВО використовують тільки доходи від управління цільовим капіталом, а ситуація на ринку може бути не завжди сприятливою для їх генерування у необхідному обсязі. Це стане причиною звуження чи перешкодою для розширення обсягу надання освітньо-наукових послуг.

Сьогодні значного поширення набуло використання ендавмент фондів у фінансуванні науки і освіти у США, Канаді та Великій Британії, а університети Оксфорда і Кембриджа вважають провідними у залученні цільового капіталу до фінансування власної діяльності. Найбільшими організаціями у світі, побудованими на принципах ендавментів виступають: Фундація Нобеля (500 млн дол.), Фундація Ікея (35 млрд дол.), Фонд Білла і Мелінди Гейтсів (35 млрд дол.), Ендавмент Гарварського університету (32,3 млрд дол.), Національний фонд підтримки демократії (National Endowment for Democracy) [5]. Здобуття світової першості у сфері використання ендавмент фондів у якості інструментів фінансування науки у США визначали низка чинників, зокрема: фінансові ресурси корпорацій та домогосподарств залучають до фінансування розвитку неприбуткової сфери за допомогою надання різноманітних пільг з оподаткування для осіб, що беруть участь у формуванні цільового капіталу; добре сформовані умови для ведення благодійної діяльності; широкий спектр інструментів для здійснення доброчинних вкладень; висока

активність населення у здійсненні інвестицій у соціальну сферу у формі меценатства [2, с. 56].

Одним із перших ендавмент фондів, який здобув широке визнання, був фонд виплати Нобелівських премій, який утворив свій цільовий капітал за рахунок спадщини А. Нобеля, котра була інвестована у надійні інструменти фінансового ринку. У його заповіті було зазначено, що більшість активів мають бути вкладені у високоліквідні інструменти, а згенеровані за їх допомогою доходи — розміщені на депозиті у надійній банківській установі. Отримані унаслідок такого інвестування доходи передають Нобелівському фонду й спрямовують на преміювання осіб, які отримали значущі та корисні для суспільства результати своїх наукових досліджень [2, с. 56]. Цей фонд дає можливість наочно зрозуміти, що за допомогою соціальних інвестицій можна стимулювати ріст науково-дослідної діяльності та отримувати відчутний прогрес в освітній, науковій, медичній, екологічній та інших сферах суспільства.

Вітчизняні ендавмент фонди у сфері освіти і науки сьогодні знаходяться на стадії становлення, а використовувати їх у якості інструменту фінансування практикували декілька українських ЗВО, зокрема, Міжнародний Благодійний Фонд відродження Києво-Могилянської Академії, МБФ Відродження Острозької Академії, Фундація імені князів Острозьких, Фонд громади Херсона "Захист" [5]. Головну ціль, яку ставлять у процесі формування таких фондів у закладах освіти, визначають як досягнення фінансової стійкості у довготерміновому періоді, зростання якості наданих послуг за різними освітніми програмами, поліпшення матеріального забезпечення навчальних закладів, фінансування будівництва нових корпусів і гуртожитків, підвищення здатності витримувати вплив непередбачуваних змін макроекономічних параметрів та кон'юнктури ринку тощо.

Визначення поняття ендавмент у вітчизняному нормативно-правовому полі здійснили у 1992 році й у подальшому висвітлили особливості його функціонування як благодійного фонду у Законах України "Про вищу освіту" [7], "Про благодійну діяльність та благодійні організації" [6] та у Податковому кодексі України [8]. Ендавмент тлумачать як визначену суму грошових коштів та/або матеріальних і нематеріальних активів у вартісному вираженні, котрі передають фінансовому посереднику (банківській установі чи компанії з управління активами) з метою проведення ефективного управління упродовж тривалого проміжку часу та отримання доходів (у вигляді відсотків чи дивідендів), за рахунок яких у подальшому фінансуватимуть основну діяльність ЗВО з урахуванням побажань меценатів та благодійників.

Ключові переваги використання ендавмент фондів у фінансовому забезпеченні належного функціонування ЗВО охоплюють: створення власних фінансових інструментів з метою залучення коштів на грошово-кредитному ринку; стабільний розмір цільових фінансових ресурсів, оскільки для фінансування ЗВО використовують лише згенеровані доходи; послаблення залежності від термінів бюджетного фінансування; зростання престижності університету; додаткові можливості здобути необхідні фінансові ресурси для стимулювання науково-педагогічного персоналу та поліпшення матеріаль-

ної бази навчального закладу; обмеження передумов до здійснення різноманітних зловживань в управлінні ЗВО, оскільки посилюється громадський контроль за формуванням і використанням цільового капіталу з боку меценатів, потенційних спонсорів та благодійників; формування простих і доступних платформ для збору благодійних коштів та моніторингу за їх використанням; можливість отримання фіскальних преференцій від держави.

До головних результатів, отриманих за рахунок використання ендавментів у фінансуванні діяльності ЗВО (як засвідчує досвід США) відносять: посилення співпраці університетів з підприємницькими структурами, що допомагає досягнути спільних соціальних цілей та сприяє консолідації різних груп населення; забезпечує нарощення наукового потенціалу в країні, сприяє підвищенню освіченості нації, що у майбутньому покриватиме потребу ринку у висококваліфікованих працівниках і суттєво пришвидшуватиме темпи суспільного розвитку.

Сьогодні ендавмент фонди не набули значного поширення в Україні та досить обмежено використовуються для фінансування вітчизняних ЗВО. Причиною такої невідомої ситуації є складність механізму мобілізації благодійних внесків у вигляді цільового капіталу. Сьогодні більшість пожертвувань спрямовують на зміцнення оборотоздатності країни, проте у довоєнний період ситуація в Україні також не була кращою, оскільки у благодійній діяльності більшість суб'єктів господарювання приховували власні корисливі цілі, що не сприяло зростанню довіри до організацій цього типу загалом. З іншого боку, утворення благодійних фондів стали важливим інструментом відмивання коштів, здобутих унаслідок ведення злочинної діяльності, що змусило державні органи влади суттєво посилити контроль за їх функціонуванням. Такий стан справ не сприяв залученню фізичних осіб до меценатства і значно ускладнив створення ендавмент фондів українськими ЗВО. Тому сьогодні останні, зазвичай, сподіваються отримати благодійну допомогу від колишніх здобувачів вищої освіти, а також стараються налагодити співпрацю з бізнесом на взаємовигідних умовах.

Населення України, за винятком донатів на ЗСУ, є пасивним щодо участі у благодійній діяльності загалом та в ендавмент фондах ЗВО, зокрема, оскільки вважають, що їхня фінансова діяльність нині є недостатньо прозорою, а управління коштами характеризується низькою ефективністю. Така ситуація ускладнюється різким падінням доходів домогосподарств унаслідок повномасштабної війни, зростанням рівня бідності та збільшення частки поточних витрат на споживання у бюджетах сімей. Окрім цього, варто констатувати низький рівень інформаційної обізнаності українців щодо вигод, які вони будуть отримувати від надання благодійної допомоги ЗВО, оскільки такі ефекти можна буде відчути тільки упродовж тривалого проміжку часу у вигляді зростання якості послуг вищої освіти та збільшення результатів від ведення наукової діяльності і дослідних робіт.

Першочерговою проблемою нашої країни на шляху до розвитку ринку цільового капіталу є загрозливі масштаби корупції на усіх рівнях державної влади, які до-

сягли свого піку на другий рік повномасштабної війни, що суттєво знижує рівень довіри населення до благодійних організацій та породжує небажання брати активну участь у формуванні ендавментів будь-якої неприбуткової організації. Виходом з такої складної ситуації стане посилене впровадження сучасних цифрових досягнень у сферу управління фінансовою діяльністю ЗВО, що дасть змогу громадськості прослідкувати рух грошових коштів, які вони вклали у фонд та моніторити напрями використання отриманих інвестиційних доходів.

Ще однією перешкодою поширення ендавментів в Україні є повільні темпи розвитку вітчизняного фондового ринку, на якому відсутній широкий спектр фінансових інструментів, котрі можна було б використовувати у процесі управління фондами з метою генерування достатніх доходів. Активи, які були передані до ендавмент фондів, мають бути оптимально інвестовані у фінансові інструменти з урахуванням необхідної прибутковості та допустимого рівня ризику. Водночас залучений цільовий капітал упродовж довготермінового періоду має бути незмінний у своїй вартості та мінімально реагувати на будь-які зовнішні загрози, тому перевагу треба надавати цінним паперам та іншим активам, які мають невисоку, але стабільну дохідність, й не супроводжуються критичними ризиками. З іншого боку, власники фонду можуть виявити бажання проводити агресивну політику й давати згоду використовувати високоризикові активи з метою отримання максимального заробітку. Проте ефективним менеджмент фонду варто вважати у випадку дотримання головних пріоритетів, відповідно до яких він створювався: досягнення соціального ефекту в освіті і науці, збереження реальної вартості нагромаджених ресурсів в ендавмент фондів та отримання достатніх поточних доходів, які дадуть змогу фінансувати додаткові обсяги науково-дослідної діяльності університету. Ключові принципи реалізації інвестиційної політики ендавментів охоплюють: визначення зважених інвестиційних завдань з метою запобігання появі високої невизначеності; забезпечення стійкого розвитку, що не буде супроводжуватися додатковими витратами; постійний оперативний контроль за прибутковістю капіталовкладень; формування гнучкої інвестиційної концепції у відповідності до поганої прогнозованості макроекономічних показників у національній економіці в умовах війни.

Ендавмент фондам рекомендують інвестувати цільовий капітал тільки у стабільні фінансові інструменти, до яких відносять державні цінні папери, акції відомих компаній, депозити у банківських установах, надійні термінові контракти тощо. Водночас сьогодні на ринку доступні й інноваційні цифрові інструменти (криптовалюти), на які варто було б звернути увагу, проте більшість з них не мають прогнозованої динаміки зміни вартості, а в багатьох країнах чітко не визначені особливості їх функціонування навіть у нормативно-правовому полі. Доцільно підкреслити, що ендавменти у сфері формування інвестиційної політики, зазвичай, орієнтуються на вимоги компаній з управління активами (КУА), що спонукає їх слідувати консерва-

тивній концепції здійснення капіталовкладень, котра передбачає розміщення мобілізованих ресурсів у низькоризикові надійні активи, тобто на депозити чи у державні цінні папери (рідше в облігації стабільних корпорацій).

Важливою умовою зростання результативності вкладення цільового капіталу є створення відкритої системи моніторингу за його формуванням і витрачанням доходів від його інвестування. Доцільним буде утворення колективних органів ухвалення рішень, в склад яких буде включено усіх або значну частину учасників ендавмент фондів й наділення їх визначеними правами, зокрема: участь у розробленні фінансової стратегії щодо залучення і використання цільового капіталу; обговорення головних програм, які будуть фінансуватися за рахунок отриманих інвестиційних доходів; розроблення уніфікованої електронної форми подання заявки для потенційних благодійників, яка дасть змогу швидко отримувати й ідентифікувати пожертвування; сформувати цифровий документообіг, який допоможе уникнути зловживань в управлінні цільовим капіталом; забезпечення зворотного зв'язку з діючими та майбутніми благодійниками, що дасть змогу виявити упущення та недоліки й поліпшити діяльність ендавменту. Окрім цього поточна діяльність ендавмент фонду, отримані результати та головні звіти доцільно висвітлювати на сайті університету, що допоможе підвищити довіру, залучати нових благодійників та уникнути різного роду зловживань. Особливу увагу варто приділити маркетинговій компанії фонду, яка допоможе зацікавити населення у долученні до благодійної діяльності за рахунок окреслення усіх позитивних соціальних ефектів від його функціонування.

Одним зі способів зацікавлення до участі громадян у формуванні цільового капіталу ЗВО може бути надання суттєвих пільг у разі навчання близьких родичів у ньому, а у випадку здобуття освіти за державний кошт — виплати надбавки до визначеної стипендії. Водночас в Україні необхідно популяризувати благодійну діяльність, оскільки у період війни та відбудови економіки уряду буде досить складно формувати достатні бюджетні кошти для фінансування науки і освіти, тому населенню варто пояснювати важливість участі в ендавментах університетів за допомогою конкретизації отриманих суспільних ефектів у майбутньому.

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

Активізація розвитку ендавмент фондів у національній економіці є важливою умовою забезпечення ефективного функціонування ЗВО, оскільки допоможе їм сформувати необхідні фінансові ресурси та повноцінно здійснювати науково-дослідну діяльність. Водночас потребує подальших досліджень питання щодо можливості формування ендавментів організаціями у галузі освіти, науки, охорони здоров'я і культури тощо, які ставлять за мету отримання прибутку і функціонують на основі комерційного розрахунку.

Ринок цільового капіталу в Україні сьогодні ще не набув належного розвитку, що потребує формування необхідного нормативно-правового забезпечення, роботи органів влади над зростанням культури благодійності у країні, визначення чітких податкових преференцій для осіб, що вкладають кошти в ендаменти, посилення співпраці університетів із бізнес-структурами, підвищення прозорості у діяльності ЗВО й залучення населення до моніторингу витрачання ресурсів, чітке доведення до громадськості суспільних ефектів, що будуть отримані від функціонування ендаментів тощо. Загалом в Україні непочатий край роботи над формуванням ринку цільового капіталу у сфері науки і освіти, проте результати, що будуть отримані у майбутньому цілком виправдають затрачені зусилля і внесуть свою долю у пришвидшення розвитку та відбудову нашої держави.

Література:

1. Адамик М. В. Роль ендамент-фондів у фінансовому забезпеченні закладів вищої освіти // *Фінансовий простір*. 2023. Вип. 1 (49). С. 50—61.
2. Белов О. Ендамент як нова форма забезпечення стабільності фінансування наукових досліджень в Україні. *Вісник Тернопільського національного економічного університету*. 2017. № 4. С. 50—62.
3. Воробйова О. П. Ендамент як ключовий елемент фінансової автономії закладів вищої освіти. *Економіка та держава*. Серія: Державне управління. 2020. № 2. С. 9—13.
4. Гернего Ю. О. Ендамент фінансування освітньої складової інноваційної економіки в Україні // *Економіка та суспільство*. 2017. № 8. С. 563—567.
5. Ендамент фонд — юридичні та практичні основи заснування. Crowe Mikhailenko. URL: <https://www.mikhailenko.com.ua/18-04-2023/endavment-fond-yurydychni-ta-praktychni-osnovy-zasnuvannya/> (дата звернення: 10.09.2023).
6. Закон України "Про благодійну діяльність та благодійні організації" від 5 липня 2012 року №5073-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5073-17#Text> (дата звернення: 10.09.2023).
7. Закон України "Про вищу освіту" від 1 липня 2014 року № 1556-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text> (дата звернення: 10.09.2023).
8. Податковий кодекс України від 2 грудня 2010 року №2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (дата звернення: 10.09.2023).
9. Пшик Б. І., Печенко О. О. Формування ринку цільового капіталу в Україні: передумови, проблеми, перспективи // *Фінансовий простір*. 2015. №3. С. 330—343.
10. Рябков К., Покідіна В. Ендамент у вищій освіті: світова практика і українське сьогодні. Проект "Популярна економіка: ціна держави" 2015. №34. С. 1—17.
11. Снісарчук І. В. Управління маркетинговим потенціалом закладів вищої освіти шляхом формування ендаменту. *Бізнес Інформ*. 2018. №5. С. 514—521.
12. Тимошенко О. В., Буцька О. Ю. Ендамент як джерело фінансового забезпечення вищого навчального закладу. *Ефективна економіка*. 2017. № 12. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5965> (дата звернення: 10.09.2023).
13. Ткачук О. В. Ендамент як форма фінансування вищої освіти // *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство. 2018. Вип. 21, Ч. 2. С. 101—104.

References:

1. Adamyk, M. V. (2023), "The role of endowment funds in the financial provision of higher education institutions", *Finansovyi prostir*, Vol. 1 (49), pp. 50—61.
2. Belov, O. (2017), "Endowment as a new form of ensuring the stability of funding of scientific research in Ukraine", *Visnyk Ternopil's'koho natsional'noho ekonomichnoho universytetu*, Vol. 4, pp. 50—62.
3. Herneho, Yu. O. (2017), "Endowment of funding of the educational component of the innovative economy in Ukraine", *Ekonomika ta suspilstvo*, Vol. 8, pp. 563—567.
4. Vorobyova, O. P. (2020), "Endowment as a key element of financial autonomy of higher education institutions", *Ekonomika ta derzhava*. Seriya: Derzhavne upravlinnya, Vol. 2, pp. 9—3.
5. Crowe Mikhailenko (2023), "Endowment fund — legal and practical foundations of foundation", available at: <https://www.mikhailenko.com.ua/18-04-2023/endavment-fond-yurydychni-ta-praktychni-osnovy-zasnuvannya/> (Accessed: 10 september 2023).
6. Pshyk, B. I. and Pechenko, O. O. (2015), "Formation of the target capital market in Ukraine: prerequisites, problems, prospects", *Finansovyi prostir*, Vol. 3, pp. 330—343.
7. The Verkhovna Rada of Ukraine (2012), The Law of Ukraine "On Charitable Activities and Charitable Organizations", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5073-17#Text> (Accessed: 10 september 2023).
8. The Verkhovna Rada of Ukraine (2014), The Law of Ukraine "On Higher Education", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text> (Accessed: 10 september 2023).
9. The Verkhovna Rada of Ukraine (2010), "Tax Code of Ukraine", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (Accessed: 10 september 2023).
10. Riabkov, K. and Pokidina, V. (2015), "Endowment in higher education: world practice and Ukrainian present", *Proekt "Populiarna ekonomika: tsina derzhavy"*, Vol. 34, pp. 1—18.
11. Snisarchuk, I. V. (2018), "Management of the marketing potential of institutions of higher education through the formation of an endowment", *Biznes Inform*, Vol. 5, pp. 514—521.
12. Tymoshenko, O. V. and Butska, O. Yu. (2017), "Endowment as a source of financial support of a higher educational institution", *Efektivna ekonomika*, Vol. 12, available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5965> (Accessed: 10 september 2023).
13. Tkachuk, O. V. (2018), "Endowment as a form of financing higher education", *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu*. Seriya: Mizhnarodni ekonomichni vidnosyny ta svitove hospodarstvo, Vol. 21 (2), pp. 101—104.

Стаття надійшла до редакції 11.09.2023 р.